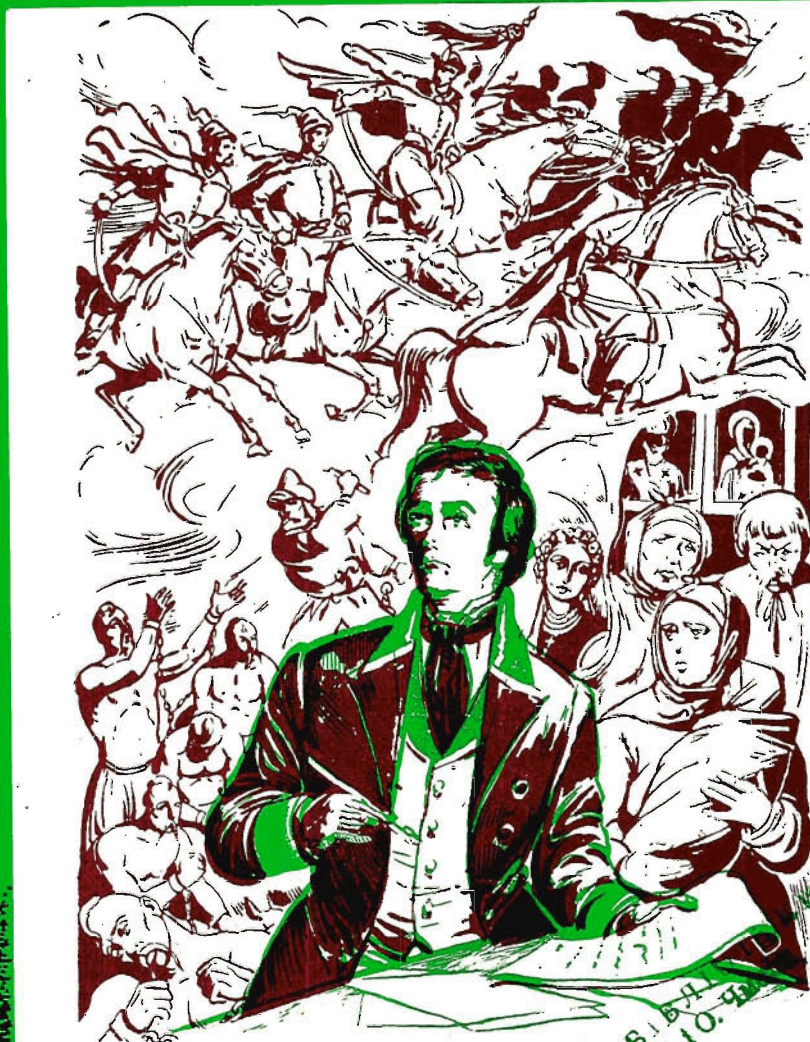

ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE
RAINBOW
A CHILDREN'S MAGAZINE

РІК XXIX

БЕРЕЗЕНЬ 1982

Ч. 3. (329)

ДИТЯЧИЙ ФЕСТИВАЛЬ НА "СОЮЗІВЦІ"

Дорогі читачі! Заходами Відділу Братської Діяльності, який діє під керівництвом пані Марти Кордуби при Українському Народному Союзі, відбудеться від 1-го до 7-го серпня ц.р. Дитячий Фестиваль на „Союзівці“. До участі у Фестивалі запрошується всіх українських дітей в віці від 5-го до 14-го року життя.

Ціллю Фестивалю є дати дітям нагоду і змогу проявити себе в різних ділянках мистецької самодіяльності.

В програмі Фестивалю буде: виставка картин, різьби та інших мистецьких експонатів, виконаних дітьми; розвагові імпрези й висвітлювання фільмів для дітей; низка самодіяльних виступів дітей; читання літературних дитячих спроб. Літературні спроби можуть бути писані українською або англійською мовами.

Вибрані журі мистецькі експонати і літературні спроби будуть показані й читані під час імпрез на „Союзівці“, а потім поміщені в „Веселці“.

Старші особи, які зацікавлені Фестивалем і бажали б допомогти в його організуванні чи переведенні, повинні зголоситися до УНС — Відділ Братської Діяльності.

Вказаним є, щоб діти-учасники Фестивалю надсилали разом із експонатами і літературними спробами свої підписані фото.

Дитячі праці слати на адресу:

Ukrainian National Association, Dept. of Fraternal Activity,
30 Montgomery st., Jersey City, N.J. 07302.

СПРАВЛЕННЯ НЕДОГЛЯДУ

В ч. „Веселки“ за лютий ц.р. на сторінці 16-й трапився недогляд. Образкову історію „Гоца Драла“ підписано прізвищем „Валентина Юрченко“, а автором тексту є Роман Завадович. Просимо вибачити. — Редакція.

ХРЕСТИКІВКА

1. — — × — —	1. Назва іграх
2. — — — × — — —	2. Співасмо на святі Шевченка
3. — — × — —	3. Музичний інструмент
4. — — × — —	4. Український воєк
5. — — — × — — —	5. Музичний інструмент
6. — — × — —	6. Колишні вороги України

Букви на місці хрестиків дадуть назву пайцїнїшої української книжки.

ХРЕСТИКІВКА

1. — — × — —	1. Мас кожпа людина
2. — — — × — — —	2. Весільне печиво
3. — — × — —	3. Мас кожпа людина
4. — — — — × — — — —	4. Голова держави
5. — — × — —	5. Джерело тепла
6. — — — × — — —	6. Ділянка землі
7. — — × — —	7. Інакше — легенда або переказ

Букви на місці хрестиків дадуть місце народження найбільшого поета України.

РЕБУСИК

ЩО ЦЕ?

- Що це за гість, що весною сніг із'їсть?
- Летить в небі птиця,
Не орел і не орлиця,
Швидко-швидко з гуком мчитьсья?
- Що росте догори коренем?
- Чотири брати під одним парасолем стоять?

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК З ЧИСЛА „ВЕСЕЛКИ“ ЗА ЛЮТИЙ 1982 р.: ЗАГАДКА: к н и ж к а. ЗИМОВІ ЗАГАДКИ: а) С н і г. б) М о р о з.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода“ заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія. Річна передплата становить у ЗСА — 8.00 дол. у інших країнах — рівновартність цієї суми. Для членів УНС 5.00 дол. Ціна окремого числа 75 центів. Ціна подвійного числа — 1.00 дол.

THE RAINBOW — VESELKA

Обкладинка роботи Миколи Бутовича

Published monthly, except May to August Bi monthly
at Jersey City, New Jersey
Montgomery Street — Jersey City, New Jersey 07302
Subscription \$8.00 per year, UNA members \$5.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці:

Петро Андрусів — Г. Шевченко на тлі постатей із його творів

Роман ЗАВАДОВИЧ

ЗАВТРА БУДЕ ВЕСНА

Як з-за хмари сонце блисне,
Усміхнеться до землі,
Веселенько пташка свисне
На березі, на гіллі.

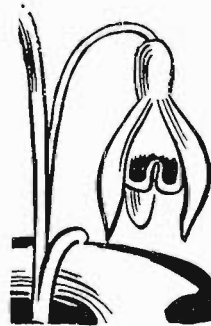
І Мороз уже не тисне —
Гнів і лютість загубив,
Вже на річці крига трісла,
Лід з водою геть поплив.

Похилились, зажурились
Снігові баби й діди,
Руки, вуха погубили —
Не минути їм біди!

Ходить Провесна узліссям,
Кличе радісно вона:
„Чуйте, проліски! Будіться!
Завтра буде вже весна!”

Лютість — злість (fury); крига — лід (ice); узлісся — край лісу; пролісок — найраніша весняна квітка (mercury).

Катерина ПЕРЕЛІСНА

ДВІ КВІТОЧКИ

Дві квіточки розквітли
У нашому садку,
Свіженькі і привітні,
У мокрому сніжку.

То пролісок синенький
І білий первоцвіт
Шепочуть веселенько:
„Весняний вам привіт!”

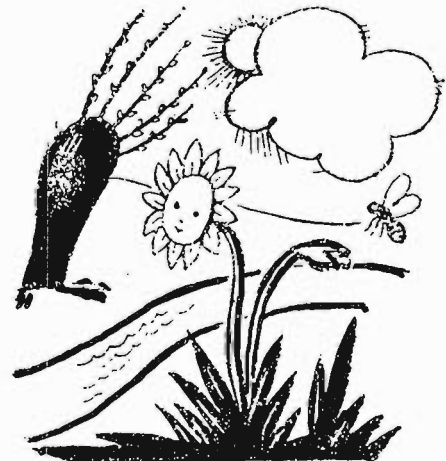
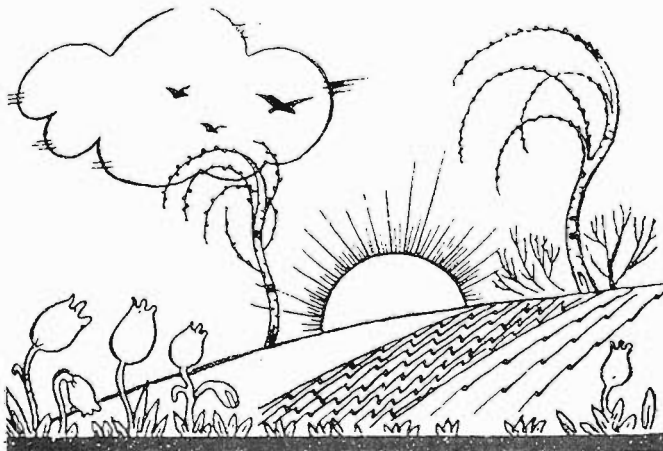
Handwritten signature

Катерина ПЕРЕЛІСНА

ПРОЛІСОК

Я — пролісок синенький,
І перший повесні
Сказати вам раденький:
„Кінець! Кінець зими!”

З-під снігу мій листочок
До сонця простягну
І ніжний мій дзвіночок
Вітатиме весну.

Сніг водою... Шум і клекіт...
Поле в розталі, у млі...
В небі сірім і далекім
Десь курличуть журавлі.

„Кру-кру-кру! Хоч ниють крила,
Люба землячко вітай!
Як то радісно, як мило
Повернутись в Рідний Край!”

Валентина ЮРЧЕНКО

Ілюстрація Мирона ЛЕВИЦЬКОГО

ПРИВІТАЙМО ВЕСНУ!

До побачення, зимо жорстока!
Пробудилася сонна земля,
Розкувались річки і потоки,
Почорніли дороги й поля.

До побачення, ковзанко наша,
Та пора й саночкам відпочити.
Сніговик наш розкис, наче кваша,
У калюжі на боці лежить.

Скаче песик Рябко і радіє,
Мружить очі на сонці наш кіт,
Сонце лагідно пестить і гріє,
На гілках метушаться пташки.

І щебечуть-дзвенять їхні хори,
Мов веснянку ведуть голосну:
— Час прощати цю зиму сувору
І вітати веселу весну!

Жорстокий — cruel; розкувати — to unchain; ковзанка — skating rink; розкисати — to get soaked; кваша — boiled sour-sweet dough; Сніговик — сніговий дід; метушитися — to fuss; суворий — rigorous, severe.

МАЛИЙ ТАРАС ЧУМАКУЄ

(Уривок з оповідання про дитячі роки Тараса Шевченка)

Наклав батько на віз запашного сіна, взяв і мішок вівса для коней. І харчів узяв для себе і для сина. Він вибирається чумакувати, візьме і Тараса з собою.

Прощається батько з сім'єю, прощається і Тарас. Він тепер такий щасливий! Він їде в світ. Батько сів на воза, а біля нього Тарас. Батько перехристився, перехристився і Тарас. Лягнув батіг, і коні рушили.

Їдуть цілий день. Степ і степ. Вечоріє. Батько сказав:

— Тут, у Дідовій Балці заночуємо.

— А чому вона, ця балка, зветься Дідовою? — спитав Тарас.

— Чому вона зветься Дідова? — повторив за сином батько і зараз сказав:

— Як я був такий, як ти тепер, а може трохи старший, то я теж чумакував з моїм батьком, а твоїм дідом. І як ми тут ночували, дід розповів мені... Ось послухай!

„Давно, давно, ще мабуть, за гетьмана Хмеля, був на Січі славний козак, Гавриць Нечіпайло звався. Був він лицар над лицарі та ще й характерник. Характерник, Тарасе, то був такий козак, що його куля не чіпалася. І ось той козак Нечіпайло їхав раз ось туди, понад балку, та й співає собі. Аж тут із балки гульк татари, може яких дванадцять, та до нього. Але приступи до такого козарлюги! Як добув шаблюку з дорогою золотою ручкою, що її здобув у бою із якимсь турецьким башою! А шаблюка-дамасценка, гостра, як бритва. Тільки махне нею, а вже татарин додолу валиться, тільки вдарить нею, а вже татарська рука падає, як гілляка, відтята від деревини. Так він уже десять татар побив, а два останні просяться: „Не вбивай нас, ми тобі до смерті вірно служитимемо!”

От, він їх і пощадив та й бере їх і їде з ними в балку. А в балці з тридцять татарських коней, а на них усякого добра навантажено, що татари нагнали в Україні. А до двох коней прив'язані хлопчик і дівчинка. Хлопчик коло шість років, а дівчинка може восьмилітня. Порозв'язував їх козак та й питає:

— А хто ви будете, діти?

— Я Маруся, а то мій братчик Павлусь, — відповіла дівчинка.

— А хто ваші батько-мати та й відкіля ви?

— Батько померли тому чотири роки, а маму вбили татари тепер.

І як це сказала та й у плач, а за нею і Павлусь заридав.

— Не плачте, діти, не плачте, — заспокоює їх козак, а в самого сльози до очей тиснуться.

Аж потім дівчина ще доповіла: — Ми з Вільшаної.

— Боже — аж скрикнув козак. — Та ж то і я звідтіля! А знали ви родину Зозуль?

— То наші тато, Онисим Зозуля, — відповіла дівчина.

— Та ж то мій рідний брат! — вигукнув козак. — А ви мої племінники. Ну, діти, тепер я вже вас не залишу. Мені сподобалась ця балка. Тут побудую зимівник і житимемо разом.

І зараз велів татарам копати глину і будувати покищо землянку, щоб було де захиститися.

Потім забрав свого коня і п'ять татарських і разом з татарами та з дітьми поїхав на Січ. Тут лишив дітей на базарі перед Січчю у знайомого купця, а сам пішов до кошового сказати, що виходить із Січі та просить, щоб кошовий дозволив йому поселитися в балці на Запоріжжі. Кошовий погодився.

Тоді козак Нечіпайло вернувся на січовий базар до дітей. Накупив усякої всячини, що потрібна в господарстві, купив козацьку мажу та вернувся в балку.

І незабаром стала в балці гарна загорода. Там зажив козак з дітьми. А два татари служили в них. Вони небаром і похристилися. Павлусь і Маруся зростали там, а козак Нечіпайло виховував їх. Як Павлусь виріс, то пішов на Січ козакувати, а Маруся одружилася з козаком. Він жив у їх зимівнику та господарював разом з Марусиним дядьком. До хутора часто навідувалися проїжджі козаки й чумаки. Козаки називали Нечіпайла дідом, а балку — Дідовою Балкою. От, ця назва і досі залишилася, — сказав Тарасів батько.

Тарас слухав уважно батькового оповідання. Тут вони і заночували.

Спомин про це чумакування лишився Тарасові в тямці, як наймиліші хвилини з дитячих років.

Пояснення-сповничок: **балка** — яр (gully, ravine) ; **харчі** — food; **ляснути** — to cack; **чумакувати** — див. статтю „Чумаки”, квітень 1976; **Хмель** — так нарід в Україні деколи називав гетьмана Хмельницького ; **характерник** — див. статтю з лютого 1959 р. ; **баша** — турецький вельможа (magnate) ; **дамасценка** — шабля зроблена в місті Дамаску, в Арабії ; **бритва** — razor; **пощадити** — to have mercy; **навантажити** — to load; **заридати** — гірко заплакати ; **племінники** — братові діти ; **зимівник** — хата на зимівлю на Запоріжжі ; **землянка** — сховище, хата, викопана в землі (dug-out) ; **базар** — площа, де відбувається ярмарок (market) ; **мажа** — чумацький віз ; **в тямці** — в пам'яті.

ДИВНЕ ОКО, ЩО БАЧИТЬ ГЛИБОКО...

Одного вечора наприкінці лютого приніс батько щось велике, загорнене в грубий пакунок папір, поклав на стіл і вийшов до кухні.

— То певно якийсь образ! — сказав Славко до сестрички Марусі. Вони обидвоє сиділи при великому столі в їдальні і дописували шкільні задачі.

— Так, певно, що образ! — відповіла сестра. — Мабуть, забули ми ще якийсь образ на старому мешканні. Знаєш, як ми вчора поспішали з тим перевезенням, то,

певно, забули, а батько пішов і взяв.

— Та я не пригадую, щов ми забули якийсь образ. Всі образи святих ми тут маємо і вони вже на стінах. Тільки портрети й історичні картини ще не завішені. Але їх було п'ять і всі вони лежать на столику. Є там Шевченко, Франко, Мазепа, Леся Українка та „В'їзд Хмельницького до Києва”. Правда, Шевченків портрет уже дуже старий.

— Ага, вже знаю! — сказала Маруся, перебиваючи Славкові. — Тато, певно, купили портрет Шевченка, бо вже не раз говорили, що треба буде придбати новий портрет.

— Ану, діти, розпакуйте новий портрет Шевченка та повісьте на почесному місці в нашому новому мешканні! — сказав батько, що вийшов з кухні. — Бо мати має і так забагато роботи.

Славко й Маруся кинулися радо до роботи. Розпакували образ і ахнули з утіхи.

— Який гарний портрет! Малював його якийсь славний маляр! — заговорила Маруся.

— Так справді! Дивись, з яким розмахом намальовані густі брови! Або ті козацькі вуса! А яке поважне чоло... І без шапки, бо на нашому старому портреті поет зображений у шапці, — сказав Славко.

— А подивись, Славку, на ті очі! — додала Маруся. — Як живі! Так і дивляться на нас з-під густих брів. Ніби дивляться суворо, але водночас такі добрі і веселі, аж горять добротою.

Славко глянув на ті очі й аж здивувався. Ті очі справді дивилися на нього так, як дивляться очі живої людини.

Образ повісили високо на стіні праворуч від входних дверей, щоб кожному, хто входить до хати, впадав ув очі. Так вішати важні образи навчив їх батько.

— Добре місце вибрали для Тараса! — похвалили батько і мати.

— А й справді! Чудові очі! — здивувалася мати, запримітивши, що й діти вдивляються з подивом у ті очі.

— Тарас сміється до мене і дивиться за мною, куди повернуся! — тішився Славко, ходячи перед портретом і вдивляючись ув поетові очі.

— Не хвалися, бо і на мене він дивиться! — сказала Маруся.

— На всіх дивиться, діти! — сказав батько. — Це вже така малярська штука, що добре намальований образ водить за нами очима.

— Так, татусю, — потакнув Славко. — І той старий образ дивився за нами, але цей таки краще дивиться. Аж дивно стає. Любо і якимось страшно...

— То тим краще для тебе, — зажартував батько. — Не будеш пустощів робити, будеш поважніший під оком нашого Батька Тараса.

Повечерявши і надивившись ще на новий портрет Шевченка, діти пішли спати. Мати ще порядкувала в кухні. Та найдовше сидів у своїй кімнаті батько. Він виготовляв пильні пляни, замовлені під якусь нову будову. Сидів до пізньої ночі.

Коли Славко встав уранці і зібрався до школи, нагадав собі, що він обіцяв товаришам принести і показати їм особливого олівця, що складається з

п'ятьох кольорових олівців. Потиснеш гудзичка — вискочить щораз інший олівець: червоний, чорний, синій, зелений, жовтий. „Інженерський олівець!” — похвалиться Славко перед товаришами. Він мусить узяти його з робочого стола.

„Та ж нічого такого не станеться, коли я візьму його на пів дня з хати, а потім покладу знову в татову шухляду. Батько і знати не буде... Бо просити тата, щоб позичив, незручно: може не позичити і що я покажу в школі?” — так думав собі Славко.

І він надумав зробити ризиковне діло. Як батько вийшов на передній ганок, Славко оглянувся, чи хто не бачить, скочив до батькової кімнати і вихопив з шухляди олівець. Але, сталося нещастя! Коли брав олівець, зачепив рукою пляшечку туші. Плящина перекинулася, і чорна мазь поплила по батькових паперах, по тих плянах, що над ними працював батько поза північ, а сьогодні зранку ще викінчував.

Холодний піт облив Славкове чоло. Він пожалів свого вчинку, та вже було запізно. Голос сумління він здушив у серці, сховав олівець у кишеню і тихцем вибіг з батькової кімнати. Сів при столі, де мати поставила снідання, і ждав, що буде далі. Якраз увійшла Маруся і пішла до батькової кімнати з горщиком води, щоб підлити квіти. А коли виходила, побачив її батько, що вертався з ганку.

За хвилину батько раптом відчинив двері і крикнув: „Марусю!”

— Що татусю?

— Що ти зробила, неуважна дитино! Ти ж підливала квіти в моїй кімнаті?

— Підливала.

— Квіти на вікні. Але, що ти робила на моїм столі? Ти ж вилила тушу на мою цілонічну працю!

— Господи Боже! — відізвалася зажурена мати. — Дитино, що ти зробила? Де ж би я сподівалася того по тобі?

— Алеж, матусю, я й не підходила до стола! — почала виправдуватися Маруся і заплакала.

— Хто ж це зробив, як не ти! — сказав батько. — Не дивувався б я Славкові, хлопчиськові, але тобі? Та ж Славко не був там і не міг бути.

— Так, я.. не... був там! — видушив із себе Славко нерішуче, та цього вагання ніхто не завважив...

Скінчилося на тому, що Маруся розплакалася ревно і сказала, що до школи не піде, не може, радше умре. І не пішла. А Славко ледве доторкнувся снідання, взяв книжки і мовчки вийшов з дому. Виходячи, мимохіть глянув на образ Шевченка, і враз наче похололо йому коло серця. Ті очі, ще вчора веселі Тарасові очі, глянули на нього тепер так грізно, що Славко аж захитався. Чимдуж утік за двері.

— Кажу ж вам, матусю, що я цього не зробила! — переконувала Маруся маму, коли Славко прийшов зі школи. — Татові і ваші підозріння — це для мене тяжка кривда...

— Алеж, Марусю, — говорила мати, — хто ж інший був уранці в тій кімнаті?

— Не знаю, хто був, але я того не зробила. Свідчуся Богом, мамо! І Шевченка кличу на свідка! — сказала Маруся так щиро, що аж мамі стали сльози в очах.

При слові „Шевченко” Славко знову глянув мимохіть на портрет і з переляком відвернувся, щоб ніхто не помітив. Бо ті очі глянули на нього з таким гнівом, що Славкові зробилося гаряче.

— Чого ти такий сумний і збентежений, хлопче? — запитала мама при обіді.

— Чи не трапилося тобі щось негарне в школі?

— Ні, мамо, в школі нічого не сталося... — відповів ледве чути Славко.

Та раптом він розплакався, добув татового олівець з кишені і, кладучи його на столі, сказав кризь сльози.

— Марусю, прости мені! І ви простіть, мамо, та просіть за мене перед татом. Це я взяв того олівець з татового стола сьогодні вранці і в поспіху розлив чорну тушу. Я хотів похвалитися перед товаришами олівцем. Та не хвалився, хоч мав його при собі. Було мені важко. Цей олівець палив мене так, як ті

(Закінчення на стор. 8-ій внизу).

КОТИКИ

Сидить котик на лавочці
Та на скрипці грає,
А кіточка попід лавку
Присюди гуляє.

Котик каже:—Я втомився!
Досить танцювати!
Ходім краще на полицю
Сметани шукати!

Пішли. Найшли. На полиці
Сметану смакують,
Аж рип! Тітка у світлиці,
А коти ласують.

Як лиш вона показаласть,
Піднесла коцюбку,
Оба котики у ноги—
Й поховались в грубку.

Л. П.

очі з Шевченкового портрету. Ви не бачите, як він тепер суворо дивиться? Цілком інакше, як учора...

— Що тобі сину? — запитала здивована мати.
— Таж Шевченко дивиться завжди однаково. Ось, подивися...

— Справді сміється! — сказала Маруся, якій стало легше на серці.

— Сміється? — сказав недовірливо Славко і насилу глянув на образ. І побачив диво: Шевченкові очі справді дивилися на нього так, як учора — добротливо, весело... — Так, він уже знову сміється. Видно, що вибачив мені... бо я признався. Та знайте, що вранці й тепер він так люто дивився на мене, що тільки й через те я признався вам до свого вчинку.

Коли батько прийшов по полудні додому, мати сказала: — Вже знаємо, тату, хто був сьогодні при твоєму столі. То не Маруся.

— Ні? — здивувався батько. — А хто?

— Дозволь, що ми того не скажемо. То був один такий хлопець, що хотів похвалитися в школі

батьковим олівцем і, беручи його, розлив тушу. Це бачив лише Шевченко зі свого портрету і Шевченко просить тепер вибачити виновникові, бо і він тому хлопцеві вибачив, коли цей признався нам.

— Тож і ти вибач мені, Марусю! — сказав батько зворушений і поцілував донечку в чоло. — І про це більше ні слова! Вірю, що це в нашій хаті більше не повториться. Бо і Шевченко на це не дозволить...

Славко встав і мовчки поцілував батька і матір.

Хай читачі відповідать: як пояснити, що Шевченко з портрету раз весело, а раз гнівно дивився на Славка?

Пояснення-словничок: **їдальня** (кімната) — dining room; **перевезення** — тут: to move; **пустощі** — frivolousness; **робочий стіл** — тут: trestle-board; **рисковий** — risky; **гудзик** — button; **шухляда** — drawer; **туша** — Indian ink; **мазь** — grease; **насилу** — with difficulty.

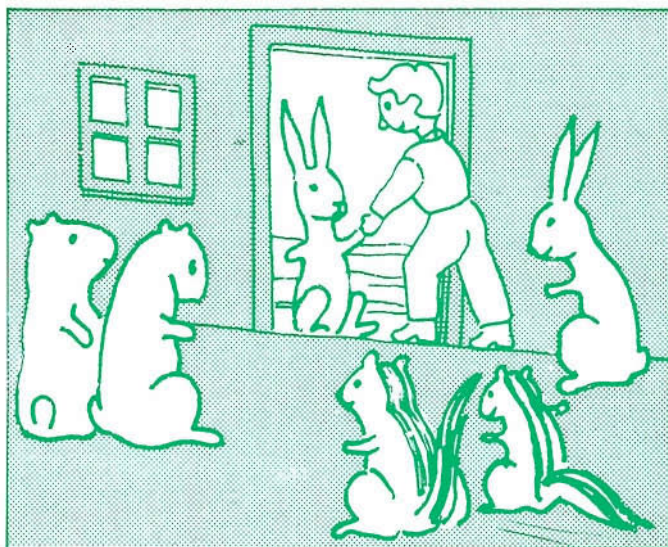
Веселик-Ляць

Йде весна, зима конає,
Сніг потоками спливає,
Буйні ті весняні води
Наробили в лісі шкоди —
Залили звірячі нори,
Утікають звірі в гори.

Вже й Веселикова хата
Починає підпливати
І гойдається, як тріска,
Мов не хата, а колиска.
Пропливає деревина,
А на ній — зайців родина:

— Ой, рятуйте, ой, біда!
Заливає нас вода!
— Гей, — гукає Ляць, — сюди!
Тут рятунок від води!
Ще прийняв він втікачів
Бабаків, бурундуків.

В хатці повно, як в готелі,
Всі щасливі і веселі,
Хоч готель важенький став,
До гори якраз пристав —
І пішли всі у гостину,
У Марисину хатину.

Конати — to agonize; підливати — тут: підтікати водою; тріска — chip, splinter; бабак — woodchuck; бурундук — chipmunk.

120 РОКІВ ТОМУ В КАНЕВІ

Наприкінці 1845 року Тарас Шевченко, мандруючи по Україні, приїхав до міста Переяслава. Тут захорував на тиф. Не маючи певності, чи видужає, поет написав вірш-заповіт. Вірш починається такою строфою:

**Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого
На Вкраїні милій.**

Шевченко видужав і жив ще 16 років. Умер у 1861 році в холодній Петербурзі. Приятелі і звелічники поета покищо поховали його на тамошнім цвинтарі. Одночасно почали робити заходи, щоб, як настане весна, перевезти тілні останки його в „милу Україну”, бо так він собі бажав.

Похорон Т. Шевченка в м. Каневі (художник В. Болдирев. Олія).

Коли по двох місяцях прийшов дозвіл, розкопано могилу. Першу домовину вкрито в другу, цинкову, накрито, за українським звичаєм, червоною китайкою і відвезено на залізницю. Але з Москви везли тілні останки поета возом, бо в той час ще не було залізниць в Україні. Усяди люди з пошаною зустрічали жалібний похід, а в більших містах панотці відправляли панахиду.

По 8 днях домовина вже була на передмісті Києва. Однак ще не вирішено, де поета поховати. Одні радили — на Угорській горі, званій також Аскольдовою Могилою, другі — в історичному Видубецькому монастирі, інші — на горі Щекавиці, де вже була навіть викопана могила. Врешті переважила думка, що найвідповідніше місце буде на Чернечій горі в Каневі, де Шевченко мав ділянку землі і думав побудувати там хату.

По завпокійній Службі Божій в церкві Рождества Христового тисячі людей відправили домовину до Дніпра, і пароплав перевіз її до Канева. Разом з домовиною їхала родина Шевченка і найближчі його друзі. У Каневі прийшли на зустріч померлому поетові тисячі народу з духо-

Первісний вид могили Т. Г. Шевченка
(художник М. Міщенко. Олія).

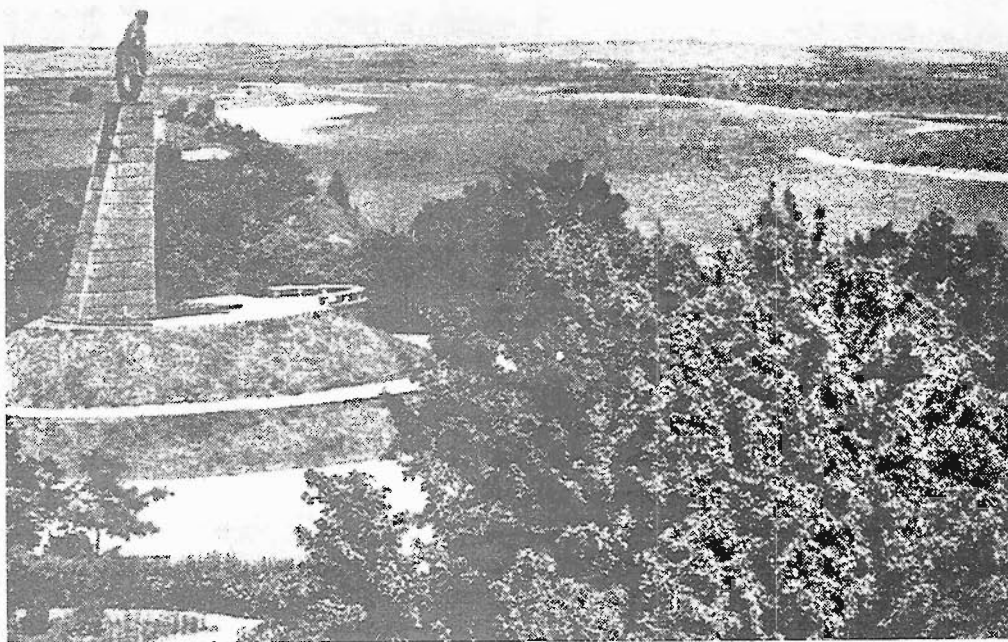
венством у проводі. Покищо домовину поставлено в міській церкві, а тим часом на горі приготовано могилу. На похорон прийшло ще більше людей. Ще ніколи, ні Канів, ні Чернеча гора не бачила такого натовпу, особливо селян, які прийшли поклонитися і подякувати Шевченкові за те, що боровся за визволення свого рідного краю і його кріпаків з неволі.

Царські жандарми на могилі Т. Шевченка у 1914 році
нильнують, щоб українці не святкували тут століття
народження Поета

Домовину не поклали просто в землю. Спершу вимурували льох, і щойно в ньому під склепінням поставили домовину. Льох пригорнено землею. Могила зразу мала вигляд великого чотирикутника з камінним підмурівком. У головах укопано дерев'яний хрест.

То було 120 років тому.

Пам'ятник на могилі Т. Шевченка у Каневі і вид на „лани широкополі”

Пізніше вигляд могили кілька разів змінено. За яких 20 років насипано над нею велику круглу могилу, подібну до тих могил-курганів, що їх скрізь видно в степах України. Первісного хреста замінено іншим, кращим, і поставлено залізну огорожу. Большевицький уряд усунув хрест, а на його місце казав уставити обеліск. Врешті в 1939 році споруджено на могилі великий пам'ятник з постаттю Шевченка з бронзи на терасі високої вежі. *)

У 120-ті роковини перенесення останків Шевченка з Петербургу до Канева вся Україна знову згадує і ніколи не забуде свого поета-борця і новітнього пророка. Помоліться і ви, діти, за його душу. Він так любив дітей, так багато написав

віршів про дітей і своїм героїчним словом боровся, щоб діти не терпіли кривди від ворогів, що панували над Україною.

Пояснення — словничок: **тиф** — typhus; **заповіт** — will, testament; **звеличник** — той, що когось прославляє (worshiper, admirer) ; **цинковий** — of zink; **китайка** — рід матерії (nankeen) ; **тілні останки** — тіло померлої людини ; **пароплав** — steamer; **склепіння** — тут: crypt; **курган** — burial tumulus; **обеліск** — висока колона, яку ставили давним-давно єгиптяни на спомин про якогось героя чи визначну подію.

*) Докладніше про могилу Шевченка читайте у „Веселці” з 1961 р. ч. 2.

РАНИШНЯ МОЛИТВА

О, Пречиста Мати,
Просьять діти вірні,
Сповни наші просьби,
Сердечні, покірні.

Зволь нам, Божа Мати,
Силу й волю мати,
Для рідного краю
Жити й працювати.

Дай нам ще дожити
Великої слави,
Як було за Хмеля,
За його булави!..

Дай, щоб ми, невинні
В мирі виростили,
Тебе й Твого Сина
Завжди прославляли.

Дай, щоб ми сповнили
Заповіт Шевченка,
Щоб діждалась волі
Україна-ненька!

Зволь над нашим краєм
Сонцю заясніти —
Просим Тебе, Діво,
Українські діти.

Зволити — to allow, to permit; **Хмель** — гетьман Богдан Хмельницький; **булава** — масе; **за його булави** — за його володіння.

МИЛОСЕРДНИЙ ГОРЩИК

(Казка — Ілюстрація Михайла Михалевича)

У глиняній хатині під лісом жили такі бідні люди, що, бувало, не мали навіть шматка хліба. Вони мали дівчинку-одиначку. Коли наставав голод, Катря ходила в ліс, збирала гриби, ягоди, дікі яблука і груші, і так помагала батькам.

Раз пішла вона в ліс. Весна була рання. Щойно сніг стояв, і показалися перші проліски. Тож у лісі не було ні ягід, ні грибів. Даремне Катря ходила по всіх усядах, нічого не знайшла і надумала вертатися додому.

Іде вона по лісі сумна, зажурена. Аж глянь, між кущами видно якусь печеру, а в печері глиняний горщик, що до половини застряг у болоті.

„Бідолашний горщик! — шепнула дівчинка. — Жаль мені тебе, що ти так стирчиш у болоті, замість варити людям страву!”

Це не був звичайний горщик. Він розумів її слова. Але Катря того не знала. Катря взяла горщик, гарненько обмила в лісовому потоці і понесла додому, радіючи, що все таки не прийде з порожніми руками. Мати також утішилася горщиком, хоч не мала чого в нім варити. Все таки налила його водою і поставила до вогню в печі, щоб хоч вода закипіла. Коли кип'яток зашумів, горщик порушився і заговорив:

**„Двері й хату відчиніть,
Хочу йти в широкий світ!”**

Налякалася мати, що горщик заговорив, і відчинила двері. Горщик стрибнув з печі і туп-туп до порога, а там через поріг до сіней, а з сіней та на подвір'я і далі в ліс. А при тому не розлив ні капельки кип'ятку.

На галяві сиділи два розбишаки. Вони тільки-що вбили оленя і раділися, чи м'ясо зварити, чи спекти. Перед ними стояв триніжок, а під ним горів огонь. Наш горщик скочив на триніжок і вже кипить. Один розбишака обернувся, побачив горщик та й каже:

— Ось уже й вода закипіла! Зварім шмат оленя, буде і м'ясо і юшка.

А про те, що вони того горщика до вогню не наставили, і звідки він тут узявся, вони не подумали. Кинув розбишака м'ясо в горщик. Горщик був великий, чималий шмат м'яса в ньому вмістився. Кипить-вариться оленяче м'ясо. А коли вже зм'якло, тільки їсти, наш горщик гоп! — скочив з триніжка і давай бігти в ліс. Розбишаки кинулись за ним у погоню, але м'яса не змогли дістати, бо юшка була дуже гаряча. Хотіли горщика розбити. Розбишака ударив його ломакою, але ломака відбилася від горщика і вдарила його по лобі. Розбишаки злякалися і втекли в гушавину.

Прийшов горщик до бідаків, і вони мали що їсти три дні.

По трьох днях знов настав у хаті голод, і мати наставила горщика, щоб закипів. Як тільки зашумів кип'яток, горщик знову відізався:

**„Двері й хату відчиніть,
Хочу йти в широкий світ!”**

Пустили його з хати. Горщик побіг у недалеке місто, де того дня був ярмарок. На базарі розклав свої товари нечесний купець, що дуже ошукував людей, і вторгував того дня так багато срібних грошей, що вже мав повні кишені і не мав де далі ховати. Біля купця стояла невеличка залізна піч, коло якої він грів руки. Наш горщик скочив на цю піч і кипить далі. Глянув купець на горщик та й зрадив:

— От, куди буду кидати гроші. Злодій не посягне рукою, бо обпарить руку!

І він почав кидати в горщик гроші, не питаючи, що це за горщик і звідки він тут узявся. А коли в горщику зібралося вже досить грошей, він скочив з печі і поскакав туди, звідки прийшов. Купець наздогнав його, але не міг добути грошей, бо кип'яток геть попик йому шкіру на руках. В тій метушні почали вилітати гроші з його кишень. Кинувся купець їх збирати, а тим часом горщик утік. Приніс він ці гроші в бідну хату, де жила Катря. Її батьки не знали, що то за гроші і кому їх віднести. І так купували за них то хліб, то крупу і так жили, доки не настали жнива.

Прийшла осінь. Минулися гроші, з'їли й те збіжжя, що заробили на чужих полях під час жнив. Катрина мама знов нагадала горщика. Налила його

водою і приставила до вогню, щоб закипів. Вода кипить, а горщик каже:

**„Двері й хату відчиніть,
Хочу йти в широкий світ!”**

Пустили горщика з хати, а він туп-туп-туп і через ліс та через леваду зайшов аж у королівський замок. Було ще рано. Король спав, а коло нього на столику лежала корона і блистіла самоцвітами. А був у того короля кухар, що вмів красти. Він підглянув, що коло дверей заснув також вартовий, підкрався до королівської спальні, вхопив корону, побіг до кухні і почав шукати місця, де б ту корону сховати. Побачив горщика, що кипів на кухні. Кухар не питав, звідки той горщик узявся, тільки чим скоріш устроїв корону в кип'яток, а сам побіг у свою кімнату, ніби він ще спить. А тоді горщик скік — з кухні та на подвір'я, та за браму, та через леваду, та через ліс, просто в бідну хатину.

Заглядають бідняки, що це їм горщик приніс — а там королівська корона. Налякались вони і порадились, що віддадуть корону королеві. Так і зробили. Король дуже зрадив, коли знайшлася його пропаша корона. В нагороду за це дав батькам Катрі ланок поля, нову гарну хату, корову і коня з возом. Від того часу Катрина родина вже не бідувала.

Мати дуже раділа і в думках щиро дякувала горщикові за його поміч. Катря була цікава, що він тепер принесе, коли в ньому закипить вода. Та як вода закипіла, горщик сказав:

**„Двері й хату відчиніть,
Хочу йти в широкий світ.
Доню, проведи в цей час,
Бо не вернись вже до вас!”**

Сумно стало батькам і дівчині, що горщик відходить від них назавжди. А горщик побіг наперед, та в ліс, та в гущавину. Раптом розступилася земля, і горщик провалився в провалля. Тільки його й бачили. Катруся пішла додому. Вся її родина жила в достатку і все згадувала про таємничого милосердного горщика.

За „Світом Дитини” 1938

Пояснення-словничок: **статти** — розтопитися (to melt) ; **печера** — cave; **стирчати** — to stick out; **кип'яток** — boiling water; **розбишака** — robber, bandit; **олень** — deer; **зм'якнути** — to relent; **лоб** — чоло ; **ярмарок** — topr (market) ; **базар** — площа, де відбувається ярмарок ; **купець** — merchant; **метушня** — безладдя, сум'яття (turmoil) ; **рано** — тут: at an early hour; **самоцвіти** — gem; **провалля** — precipice.

Ганна ЧЕРІНЬ

Ілюстрація Петра ХОЛОДНОГО

ВЕСНА ЙДЕ!

**Вже не свище морозище,
Не метуть сніги.
Залітають хмари вище
В сині береги.**

**Заглядає сонце в вікна,
Грають промінці,
Усміхаються привітно
На моїм лиці.**

**Розірвала річка кригу:
„Я тепер жива!”
Проростає із-під снігу
Молода трава.**

**І пташки защебетали
Радісно: „Цір-цір!
А чи всі вже діти встали?
Йдіть до нас надвір!”**

В сині береги — в синяву неба; промінець, мн. **промінці** — ray, beam.

ТОЙ, ЩО ПРОСЛАВИВ ПО СВІТІ УКРАЇНСЬКУ ПІСНЮ

Хто ж із наших дітей не бачив чи не чув чудового музичного інструмента — бандури? А чимало дітей навіть мають його в своїй хаті. Вони записалися до музичної школи або курсів і там учаться гри на бандурі.

Бандура — це інструмент, що має від 12 до 30 або й

більше струн. Бандура складається з таких частин: верхняк, ручка, брамка, голосник, кобилка і головка. Одні струни в неї довші, інші коротші, і їх називають „приструнки”.

Від 15-го століття бандура в Україні так поширилася, що стала національним інструментом. Пізніше її трохи призабули, і грали на ній переважно сліпі бандуристи. В новіші часи в нас „відродилася” бандура: знову завелися бандуристи-солісти, а також капелі бандуристів, що співають і грають рівночасно. На бандурі грають, торкаючи струни пальцями.

Поки в Україні поширилася бандура, українці від 11-го століття грали на кобзі. Кобза трохи різнилася від бандури, вона була вужча, мала коротшу шийку і менше струн. Тому ще й тепер бандуристів називають також кобзарями.

Ті, що пригадали землякам бандуру і „відродили” її в українському народі, були мистці-віртуози — Гнат Хоткевич, І. Кучеренко, Василь Ємець та інші. Про одного з них, Василя Ємця, хочемо сказати кілька слів, бо слава про нього розійшлася по всіх „західнім світі”.

Народився Василь Ємець в селі Шарівці, в Україні. Музичний талант успадкував по своїх музикальних батьках. Вже малим хлопцем грав на мандоліні, балалайці та гітарі. Але мрією його було придбати собі бандуру. Він залюбки слухав бандуристів, що заходили до хати його батьків. Коли його віддали до гімназії (середньої школи) в Охтирці, Василь придбав собі бандуру за власні гроші. Ці гроші платили йому менш здібні учні, яких він підучував. На 21 році життя він уже виступив на сцені, і за цей виступ мало не вигнали його з російської гімназії. Але розлучити його з улюбленою бандурою ніхто не зміг.

Закінчивши гімназію, він поїхав на Кубань, де живуть нащадки українських козаків, і там заснував першу школу гри на бандурі. Вчився він в університеті в Харкові, Москві, а потім у консерваторіях Берліну і Праги. Коли в 1918 році повстала Українська держава, Ємець зорганізував у Києві Українську Капелю Бандуристів. По Першій і Другій світовій війні він виступав як соліст у головних містах Західної Європи — в Берліні, Парижі, Лондоні, Празі, а також в Америці. Тут він здобув всесвітню славу. Він ознайомлював чужинців з красою української пісні та народом, що її створив.

Помер Василь Ємець 4-го січня 1982 р. в Голівуді у віці 92 років. Поховали його у білому мармуровому мавзолеї у Форест Гіллс у Голівуді, поклавши жменьку полтавської землі.

Михайло Маморський

Пояснення-словничок: **соліст** — той, що співає, грає чи танцює сам один (сольо), не в гурті ; **капеля** — хор співаків або музик ; **віртуоз** — той, що дійшов до досконалості (perfection) в музиці чи в іншому роді мистецтва (work of art) ; **успадкувати** — to inherit; **нащадок** — descendant; **консерваторія** — вища музична школа.

Тарас ШЕВЧЕНКО

ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА

Тече вода з-під явора
Яром на долину,
Пишається над водою
Червона калина.

Пишається калинонька,
Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпощуться качаточка
Поміж осокою.

А качечка впливає
З качуром за ними,
Повить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

АКУЛА — „ЛЮДОЇД”

Одною з найстрашніших і найбільших морських чудовиськ є акула. Її жорстокість можна порівняти хіба з тигром або леопардом.

Під час найлютішої бурі на морі, що кидає безсильними кораблями, акула, немов бистра стріла, проникає запінені хвилі, Розкривши пащу, вона шукає добичі. Ні одна морська тварина не є така велика ненажера і не має такої великої сили в тілі, як акула.

Є більше як тридцять порід акул. Одні більші, другі менші, але щодо кровожадності і ненаситності всі вони однакові. Найжахливіша порода акул називається людодід. Свою назву вона дістала від того, що для моряків вона особливо небезпечна. Її пізнати по довгим хвостовим плавці та грубозернистій шкурі, зверху сіра, а під животом білява. Акула живе передусім у гарячих морях. Її довгота сягає 20-30 стіп, а вага тіла — до 1200 фунтів. При тому вона незвичайно метка і має бистрий зір, так що вже здалека бачить свою жертву.

Людодід не задовольняється малою добичею. Вона може проковтнути в одній хвилині людину без ніякої труднощі. Його паща є 8-10 стіп широка, а в ній видно багато гострих зубів, заввишки в 2 цілі. Відповідно до пащі акула має теж горло і шлунок. Шлунок має складки, які в міру потреби розтягаються.

Кит є також великою морською твариною, але його горло дуже вузьке, тому може проковтнути рибу не більшу від оселедця.

В 1782 році була велика битва між французькою та англійською фльотами. Один корабель почав горіти. Утікаючи від вогню, моряки почали стрибати у воду. Вони не сподівалися, що тут чекає на них інший ворог — акули. Акули не боялися ні гуку гармат, ні вогню, ні диму — вони плили за кораблями. Опісля одну акулу спіймали і в її шлунку знайшли людину в мундирі і навіть з перукою на голові.

Страшно лютується акула, коли її зловити на вудку. Навіть як витягнуть її на беріг і вона вже конає, вона все таки хвостом може вбити людину.

Акулу ловлять найбільше таким способом: накладають на грубий залізний гак немалий шмат солонини і на ланцюгу або на грубій линві спускають з корабля у воду. Якщо риба не голодна, то плаває навколо принади, обнюхує її і приглядається до неї з усіх сторін. Часом відпливає, але не надовго, бо не може перемогти спокуси. Знову вертається, ніби надумується і не знає, що робити. Тоді моряки починають підтягати принаду вгору, ніби дражняться з акулою. Риба, боячись утратити добичу, забуває про всяку обережність і страх, хватає шмат солонини, ковтає її, а разом з нею схований у ній гак. Аж тоді вона, може, відчуває, що її обдурено. Зі страшною люттю вона хоче відкусити ланцюг, ударяє сильно на всі боки хвостом і намагається виплюнути з себе смертельний гак. Але да-

ремно! Кров з неї стікає, і сили її опускають. Моряки з радістю тягнуть її на поклад корабля..

Акули-людодіди дуже жирні. Їх жир не псується так скоро, як інших риб. Тож мешканці Ісландії їдять його так, як солонину. З акул добувають теж ворвань (риб'ячий жир), особливо з печінки. Але м'ясо акул ніхто не їсть, хіба десь стався великий голод.

Акули такі ненажерливі, що не раз, доганяючи човен з людьми, вискакують з води на берег або на міліну, звідки вже не можуть вернутись у море. Тому не раз відгороджують пляж від моря дрютаною огорожею, щоб акули не мали доступу до купальників. Акули можуть навіть пожерти одна другу — більша меншу. Однак звичайно їх поживою є тюлені, тунці та інші навіть великі риби.

Кажуть, що колись давно, як невільників перевозили з Африки до Америки, на кораблі не раз прокидалася пошесть. Акули неначе знали про це. Вони пливли за кораблем. Коли померлих одного за другим кидали в море, то тих нещасних ще в повітрі хватили акули і проковтували їх.

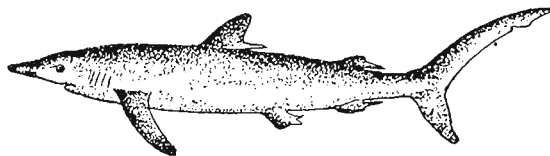
Але бувало і так, що людина, опинившись у небезпеці, навчилася боротися з акулою. Раз кілька робітників, що розвантажували корабель з вугіллям на острові Барбадосі, пішли до моря купатися. Раптом недалеко появилася акула. Хтось побачив її з берега і перестеріг тих, що купалися. Купальники, ускочили в човен, але одному це не вдалося. Акула розтяла його зубами на дві частини, одну проковтнула, а друга залишилася в руках його товаришів.

Нещасний, що впав жертвою акул, мав дуже щироого приятеля. Серце приятеля скипіло кров'ю, коли він дивився, що сталося. Побачивши акулу, що виринула коло човна, шукаючи другої частини тіла, він схопив гострий ніж і кинувся в воду.

В момент, коли акула з роззявленою пащею кинулася просто на моряка, він відхилився і метко та сильно ухопив її одною рукою за грудний плавець, а правою кілька разів утопив ніж у її шлунок. Акула відчула, що людина її перемагає. Рятуючи своє життя, вона кинулася втікати, то поринаючи на дно моря, то знов виринаючи понад піняві хвилі, але моряк міцно її тримався. Врешті безсилена потвора виплила на верх води і моряк її добив.

У шлунку риби лежала долішня частина його нещасливого товариша. Обидві частини поклали в домовину і поховали.

4.

Гоца Драла

Гномик восени в траві
Викопав цибульки дві.

Думає: он, треба сісти,
Цибулинки з хлібом з'їсти.

Та надбігла Гоца Драла
І так гномові сказала:

— Ні, цибульки не з городу —
Зробиш нам велику шкоду.

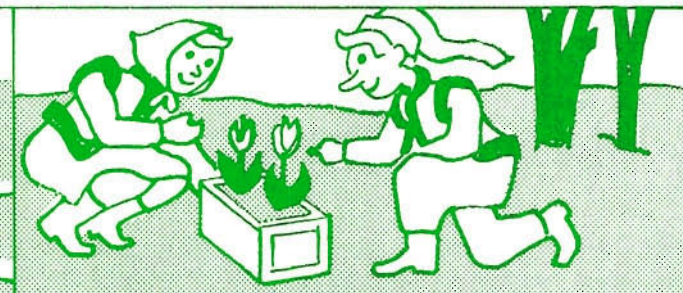

Ти їх в скриньку поклади
І землею притруси.

І тримай у скриньці їх,
Аж щезати буде сніг.

Тане сніг вже по долині —
Ворухнулось щось у скриньці.

А за два чи за три дні
Зійшли сині шафранці.

Вітром лине новина,
Що надходить вже весна.

Враз збудились на луці
Цибулинки-корінці.

І лука сять проясніла,
Шафранами засиніла.

Гоца й гномик на вигоні
Плещуть з радости в долоні.

Шафран — saffron, crocus; вигін — пасовисько (pasture).